

Vlag halfstok bij de KNVB. Nu wachten hoe ze besluiten dit weekend stil te staan bij de dood van de grensrechter <http://pic.twitter.com/DT9o92xQ>

Jeroen Wollaars @wol

Menno van Duin

18.1 Inleiding

Op 3 december 2012 overlijdt Richard Nieuwenhuizen, grensrechter bij de Almeerse voetbalvereniging Buitenboys, nadat hij een dag eerder na een wedstrijd was toegenakeld door spelers van het bezoekende voetbalteam. De dagen na het incident is er veel aandacht voor de gebeurtenis in Almere. Hoewel daarbij geen sprake is van een bestuurlijk dilemma, is het interessant te bezien hoeveel verschillende invalshoeken in de media te berde werden gebracht. Al deze verschillende invalshoeken zeggen niet alleen iets over de aandacht voor, en de impact van de gebeurtenis, maar ook iets over de gebeurtenis zelf. Kennelijk is het een gebeurtenis die – zoals dat vaker met echte crises het geval is – relaties heeft met of (al dan niet terecht) gekoppeld wordt aan verschillende beleidsterreinen en thema's. Door vertegenwoordigers van een groot aantal organisaties en instanties zijn uiteenlopende meningen en standpunten geventileerd, die steeds weer een andere kijk op de gebeurtenis geven en die relaties leggen met verschillende maatschappelijke problemen. Anders geformuleerd, er kan ook gesteld worden dat de dood van de grensrechter bij uitstek voor velen het momentum bood om datgene te zeggen wat men al langer wilde zeggen of soms al tientallen keren had gezegd. De gebeurtenis bood mogelijkheden: de crisis gaf kansen om bepaalde gedachten te expliciteren en ventileren.

In tegenstelling tot de meeste andere hoofdstukken is in het kader van dit hoofdstuk niet gesproken met betrokkenen (bijvoorbeeld de burgemeester van Almere). Het hoofdstuk geeft een 'tour de horizon' van datgene wat de eerste paar weken allemaal over deze casus in met name kranten te berde werd gebracht.

18.2 Feitenrelaas

Op zondag 2 december 2012 speelt het B1-team van de Amsterdamse voetbalvereniging Nieuw Sloten in Almere tegen Buitenboys B3. Na de wedstrijd volgt een ‘opstootje’ tussen enkele spelers van het bezoekende team en de grensrechter van de Almeerse voetbalvereniging. De grensrechter wordt daarbij hard geslagen en geschopt, tegen de grond gewerkt en getrapt. Anderen proberen in te grijpen, maar ‘tegen de tijd dat ze de jongens van hem afhaalden, had hij al vijf klappen en schoppen te pakken’.¹³⁹ De grensrechter vervolgt daarna aanvankelijk zijn dag; hij blijft op de club en kijkt naar een andere wedstrijd. Een paar uur na het incident wordt hij echter onwel en zakt in elkaar. In kriebetoeestand wordt hij per ambulance naar het ziekenhuis gebracht. De situatie is zorgwekkend; in het ziekenhuis wordt hij kunstmatig in coma gehouden.

De volgende dag, maandag 3 december om 17.30 uur, overlijdt de 41-jarige Richard Nieuwenhuizen in het Flevolandziekenhuis te Almere. Het nieuws wordt via Twitter naar buiten gebracht door de club: ‘Onze grensrechter Richard overleed om 17.30 uur in bijzijn van zijn familie. Dit geweld op de velden moet stoppen!’¹⁴⁰ Het Nederlands Forensisch Instituut zal enkele weken later vaststellen dat letsel aan hoofd en nek hem uiteindelijk fataal geworden zijn. Nog diezelfde avond worden drie jongens in de leeftijd van 15 en 16 jaar door de politie aangehouden op verdenking van doodslag, mishandeling en openlijke geweldpleging. In de loop van de week zouden nog enkele aanhoudingen volgen.

Vrijwel direct na hun aanhouding royeert het bestuur van voetbalvereniging Nieuw Sloten de drie verdachten; tevens wordt het B1-team uit de competitie gehaald. De KNVB komt die maandagavond met een verklaring, waarin de bond stelt diep geschokt te zijn. Ook anderen, waaronder minister Schippers van VWS, uiten hun ontsteltenis. Zij stelt dat ‘eenieder had staan kijken langs de kant, en niemand ingreep’, woorden waar zij later op terugkomt. ’s Avonds is de voorzitter van de Almeerse voetbalvereniging Buitenboys te gast in een uitzending van *Pauw & Witteman*. Hij uit daar zijn ongenoegen over de reactie van de

139 Aldus de clubsecretaris van Buitenboys in *Elsevier*, 4 december 2012.

140 <https://twitter.com/Buitenboys/status/275642382396047360>.

KNVB; hij had na het incident van de bond wel wat meer ondersteuning verwacht.

Op dinsdag 4 december besluit de KNVB de amateurwedstrijden die voor het komende weekend gepland staan, af te gelasten. Voorafgaand aan de wedstrijden in het betaald voetbal, die wel gewoon door zullen gaan, zal een minuut stilte worden gehouden. De KNVB wil daarmee aandacht vragen voor het geweld binnen het amateurvoetbal, wat volgens de voetbalbond als 'een maatschappelijk probleem' moet worden beschouwd. Fractievoorzitter Wilders van de PVV twittert een dag later dat geen sprake is van een voetbalprobleem, maar (gezien de afkomst van de verdachten) van 'een Marokkanenprobleem'.

Op vrijdag 7 december geeft minister-president Rutte tijdens zijn wekelijkse persconferentie voor het eerst zijn standpunt over het incident. Hij stelt:¹⁴¹

'Het slechtste wat we nu kunnen doen is een heel pakket maatregelen aankondigen. Daarmee zou ik zeggen dat de overheid het probleem kan oplossen. Dat is niet het signaal dat we moeten afgeven. (...) Ik verwacht van ouders dat ze hun kinderen opvoeden, ik verwacht dat de KNVB dit oppakt, en dat gebeurt ook middels een voetbalvrij weekend. En ik verwacht van scholen dat ze de discussie openen. Dit is geen zaak van de overheid. Wij kunnen partijen bij elkaar brengen, maar we kunnen de zaak niet oplossen.'

Eerder die dag heeft Frank de Boer, oud-international en trainer van Ajax, via Twitter bekend gemaakt dat de Vereniging Ex-Internationals in het voorjaar van 2013 een benefietwedstrijd zal organiseren. De opbrengst ervan is bestemd voor de nabestaanden van de grensrechter.

Op zondag 9 december vindt in Almere een stille tocht plaats, wat de laatste jaren na een dergelijke situatie gebruikelijk is geworden. Verwacht wordt dat zo'n 20.000 mensen aan de tocht deel zullen nemen. Om te voorkomen dat de tocht uit de hand zal lopen, benadrukt burgemeester Jorritsma de dag voorafgaand, dat de tocht alleen bedoeld is

141 'Rutte: geweld op het sportveld kan niet worden getolereerd', *NRC Handelsblad*, 7 december 2012.

voor mensen uit Almere; mensen uit de rest van Nederland wordt mede op verzoek van de familie gevraagd om niet naar Almere te komen. De gemeente zet gratis bussen in voor mensen die de stille tocht willen bijwonen. Ondanks het slechte weer nemen 10.000 tot 12.000 mensen deel aan de stille tocht. Michael van Praag, voorzitter van de KNVB, loopt ook mee in de stille tocht. Familie en spelers leggen samen 4200 rozen op het voetbalveld. Verder zijn er diverse emotionele toespraken, onder meer van Alain Nieuwenhuizen, de zoon van de overleden grensrechter, die een oproep doet een einde te maken aan zinloos geweld.

Tijdens de stille tocht hangen mensen in het hele land krantenadvertenties voor het raam met de leus 'Zonder respect geen voetbal'. 'Respect is meer dan een woord! Laat zien dat jij ook vóór sportiviteit en tégen geweld bent en hang deze poster achter het raam, thuis of bij je vereniging', staat er op de poster die door de KNVB in diverse dagbladen is geplaatst.

Later die week vindt naar aanleiding van het incident een bestuurlijk topperleg plaats. Aanwezig zijn onder andere de ministers van VWS, Onderwijs en Veiligheid & Justitie en bestuurders van de KNVB en NOC/NSF. Uitkomst van het overleg is dat er geen nieuwe regels nodig zijn, maar de huidige normen en waarden moeten worden nageleefd en gehandhaafd.

Op 21 december komt de KNVB, op aandringen van de coalitiepartijen VVD en PvdA, toch met een strengere regel voor het betaald voetbal: op protest tegen een beslissing van de scheidsrechter zal direct een gele kaart volgen. Een week later wordt op initiatief van ouders, KNVB-leden en scheidsrechters het Meldpunt Voetbalgeweld opgericht. De initiatiefnemers menen dat de KNVB de afgelopen jaren te weinig heeft gedaan om geweld op en rond voetbalvelden aan te pakken en willen via het meldpunt (www.meldpuntvoetbalgeweld.nl) de mate waarin geweld zich voordoet meer inzichtelijk maken. De meldingen van voetbalgeweld zullen zowel aan de KNVB als aan het Openbaar Ministerie worden doorgegeven.

18.3 Analyse van betrokken (f)actoren

Voor velen en in het bijzonder voor columnisten en commentatoren was het incident een aanleiding om bepaalde gedachten te ontvouwen. Dat is ook goed verklaarbaar. Vele columnisten zijn, zoals ook ettelijke miljoenen Nederlanders, zelf ervaringsdeskundige. Velen hebben gevoetbald of voetballen nog, en wie heeft er niet eens (of vaker) langs de lijn gestaan. Met ieder weekend 1,2 miljoen voetballers en vele honderdduizenden ouders paraat, is de ervaring groot. Wie niet langs een voetbalveld heeft gestaan, heeft die ervaringen waarschijnlijk wel langs het hockeyveld of bij een andere sport opgedaan.

Als het brede scala aan commentaren en analyses wordt langsgedaan, kan een serie aan 'oorzaken/(f)actoren' worden gedestilleerd. Uiteraard betekent dit niet dat die (f)actoren 'schuldig' zijn. Schuldig zijn slechts diegenen die uiteindelijk naar het oordeel van de rechter de grensrechter zo hebben toegetakeld dat hij de volgende dag overleed. Daarover mag geen misverstand bestaan. Integendeel zelfs: we moeten er voor waken anderen 'schuldig' te maken. De politie was niet de schuldige in Haren of Hoek van Holland, de brandweer niet in Moerdijk; niettegenstaande de fouten die indertijd zijn gemaakt. Onderstaande aspecten zijn (volgens sommigen) wel aspecten die meespelen in deze casus.

Een Marokkanenprobleem

Waarschijnlijk de meest genoemde factor betreft de etnische achtergrond van de gearresteerde jongeren. In de media is er veel aandacht voor het feit dat er drie Marokkanen en een Antilliaan bij de gebeurtenis betrokken waren. Drie voetballers en een vader van een van de spelers. Voor sommigen was dit een reden om te suggereren dat de grensrechter mogelijk of waarschijnlijk discriminerende taal zou hebben geuit. Tegelijkertijd werd er dan steeds bij gezegd dat dat natuurlijk geen vrijbrief kan zijn voor dergelijk gedrag.

Wilders was een van de eersten die de gebeurtenis in Almere typeerde als een typisch voorbeeld van het zogeheten Marokkanenprobleem. Daarmee wordt bedoeld op het feit dat Marokkaanse jongeren bij uitstek veel voorkomen op de verkeerde lijstjes. Zij zijn onevenredig veel betrokken bij allerlei soorten criminaliteit, overlast en misstanden. In vele publicaties is inmiddels ingegaan op typerende kenmerken en

problemen van deze jongens, waarbij de thuissituatie en het gebrek aan gezag van de ouders en de extreem ‘korte lontjes’ genoemd worden als verklaring voor hun gedrag. Maar ook het feit dat veel van deze jongeren in achterstandswijken wonen en in een situatie zitten waarin de combinatie van onmacht en onwil ertoe leidt dat veel misgaat.¹⁴²

Ook het zelfbeeld van de Marokkaanse jongeren speelt hierbij een rol. Het wijd verbreide begrip ‘kut-Marokkaan’ is enerzijds een soort van geuzennaam voor de jongeren geworden, maar is anderzijds dermate stigmatiserend dat zij mede daarom het gevoel hebben alleen nog maar in eigen kring ‘de broodnodige erkenning te krijgen’.¹⁴³ Ze vinden ons toch kut-Marokkanen; dan kunnen we ons er net zo goed naar gedragen. De buitenwereld is per definitie vijandig en daarop wordt gereageerd en geanticipeerd.

In artikelen kwam veel van deze thematiek ter sprake. Premier Rutte nam de vrijdag na het betreffende weekend duidelijk afstand van de uitlatingen van Wilders. De afkomst van de jongeren is niet de kern van de zaak, aldus Rutte. Sommige kranten, waaronder *de Volkskrant*, worstelden met het feit dat Marokkaanse jongens betrokken waren. Het weekend erna schreef de Ombudsman van *de Volkskrant* helder over dit dilemma.¹⁴⁴ Aanvankelijk was de achtergrond van de jongens onduidelijk; later werd dat duidelijk en toen de politiek zich ermee ging bemoeien werd het een gegeven waar de krant niet meer omheen kon en dus wel over moest schrijven.

Straatcultuur

Niet zozeer de Marokkaanse achtergrond als wel de straatcultuur – die typerend is voor veel jongeren van (niet uitsluitend!) Marokkaanse afkomst – zou volgens sommigen in belangrijke mate datgene verklaren wat zich voordeed in Almere. Veel jongeren voeden elkaar (op straat) op. Typerend hiervoor is een sterke groepsdruk. In de groep ‘dragen zij excuses aan voor hun excessieve wangedrag door te wijzen

142 Jan Dirk de Jong, ‘Hebben de Marokkanen het nou weer gedaan?’ in *de Volkskrant*, 8 december 2012; Hans Werdmolder, ‘Marokkaanse macho’s accepteren geen autoriteit van “vreemden”’ in *de Volkskrant*, 7 december 2012.

143 Jan Dirk de Jong, ‘Hebben de Marokkanen het nou weer gedaan?’ in *de Volkskrant*, 8 december 2012.

144 ‘Clubs zelf gaan ook niet vrijuit bij voetbalgeweld’, *de Volkskrant*, 8 december 2012.

op vermeend racisme en creëren zij een geuzenidentiteit als de stoere “gangsters” van Nederland. Zij moeten ons niet, dus wij kunnen het krijgen’.¹⁴⁵

Telkens tekent zich hetzelfde probleem af: straatjeugd met macho-waarden, een delinquente gewelds- en eercultuur en escalerende problemen met autoriteiten buiten de ‘stamhoofden’ van de eigen-gemeenschap.¹⁴⁶ De beeldvorming van de buitenwereld over deze jongeren leidt paradoxaal genoeg alleen maar tot versterking van de straatcultuur en groepsdruk. Criminaliteit wordt dan al snel de uitweg naar succes en velen kennen ook van nabij ‘succesvolle’ voorbeelden.

Problemen werden echter niet alleen gezocht bij de Marokkaanse jongeren en de straatcultuur. Het (betaald) voetbal laat immers zelf al vele jaren allerlei excessen zien.

De profs

Geweld op en rond het voetbalveld is al jaren een bekend verschijnsel en sommigen zagen een verklaring in imitatiegedrag. Jonge voetballers spiegelen zich aan de profs en hun gedrag, zoals ze dat wekelijks op televisie zien. Dat betekent niet alleen hun bewegingen, goals en positiespel, maar ook hun overtredingen, uitingen richting scheids- en grensrechters, onsportief gedrag en de ‘over mijn lijk’-mentaliteit, waarbij winnen boven alles gaat. Als je week in week uit niets anders ziet dan allerlei fout gedrag bij de duurbetaalde profs en hun trainers (tijdens de wedstrijd, maar ook erna in hun commentaren), dan is het niet verrassend dat amateurs van jongs af aan deze voorbeelden volgen.

‘Amateurs doen de profs na. Het scala van maniertjes – van de wijze waarop ze juichen tot de schwalbes – sijpelt door van de eredivisie tot de onderbond. Reken maar dat een trainer die op televisie een official ongestraft mag toe snauwen de volgende zaterdag navolging krijgt van honderden amateurtrainers. Want kennelijk hoort het zo. Je ongenoegen kenbaar maken, de scheidsrechter proberen

¹⁴⁵ Jan Dirk de Jong, ‘Hebben de Marokkanen het nou weer gedaan?’ in *de Volkskrant*, 8 december 2012

¹⁴⁶ *Ibid.*

te beïnvloeden met al dan niet oprechte verontwaardiging: het is er allemaal bij gaan horen.¹⁴⁷

‘Ik verbaas me al jaren over het feit dat profs ongestraft tegen dingen mogen trappen. Camera’s, microfoons, reclameborden, doelpalen en cornervlaggen krijgen karatetrappen. Nog nooit een kaart voor getrokken. Dan schuift de grens vanzelf op.’¹⁴⁸

‘Ik vrees dat om dezelfde reden het betaald voetbal gewoon doorgaat, die parade aan wedstrijden waarin de spelers elke beslissing van de scheidsrechter en grensrechter in twijfel trekken en ze om de haverklap verrot schelden.’¹⁴⁹

Het spel is verdwenen

In een mooie beschouwing in *NRC Handelsblad* gaf filosoof Coen Simon aan dat de laatste decennia het voetbalspel kapot is gemaakt. Het is louter en alleen nog maar ‘big business’, waarbij sponsors, de FIFA en anderen de dienst uitmaken. De sportliefhebber is gedevalueerd tot amateursporter. Het spelletje is letterlijk kapotgemaakt; de winst wordt op de beurs bepaald. De trainer is nooit meer in trainingspak, maar in een strak zittend maatpak te bewonderen langs de lijn. Het zinloze en fatale geweld is een van de trieste gevolgen van een samenleving waarin de rol van het ludieke, aldus Simon, is uitgespeeld ten bate van het grote geld. Johan Huizinga kondigde het in 1938 al aan in zijn *Homo Ludens*:

‘In de sport hadden we te doen met een activiteit, die bewust en erkend is als spel, die evenwel is opgevoerd tot zulk een graad van technische organisatie, materiële uitrusting en wetenschappelijke doordachtheid, dat in haar collectieve en publieke uitoefening de eigenlijke stemming van het spel dreigt teloor te gaan.’¹⁵⁰

147 Auke Kok, ‘Samen douchen tegen geweld’ in *NRC Handelsblad*, 8 december 2012.

148 Wilfried de Jong, ‘Stilte’ in *NRC Handelsblad*, 10 december 2012.

149 Paul Onkenhout, ‘Een grove belediging voor bijna iedereen’ in *de Volkskrant*, 8 december 2012.

150 Coen Simon, ‘Geweld op het veld: spel is geen deel meer van de cultuur’ in *NRC Handelsblad*, 8 december 2012.

Om het spel weer terug te krijgen in het hart van de samenleving moeten we aldus Simon oefenen en niet luisteren naar analisten ('de terreur van de voetbalanalyses van Jan van Halst'), en zeker niet alleen naar voetbal kijken, maar naar sport en spel in de volle breedte.

'Winnen willen ze, winnaars willen ze zijn. Titels, medailles, bekens, foto's en triomfstukken in de krant, huldigingen, omringd door uitgelaten supporters die bewonderend de winnaars toezingen. Wij zijn de besten van de wereld. Waarom zou een junior dan bedenken dat voetbal maar een spelletje is?'¹⁵¹

De kritiek kwam ook op andere plaatsen terug. Zo was er op sociale media commentaar op het gegeven dat de wedstrijden in de eredivisie en Jupiler League wel doorgingen, terwijl uit respect de wedstrijden in het amateurvoetbal een weekend werden geschorst. Ook het feit dat de KNVB de schorsing en het medeleven met de familie van Nieuwenhuizen toelichtte op een persconferentie waarbij een reclamebord van de grootste sponsors in beeld was, zette bij menigeen kwaad bloed. Zo twitterde VPRO-eindredacteur Willem van Zeeland: 'KNVB-persconferentie over moord op grensrechter voor een reclamebord vol sponsors. Niet te geloven zo smakeloos.'¹⁵²

De thuisfluiters

In verschillende stukken werd tenminste de suggestie gewekt dat vooral thuisfluiters een deel van het probleem zijn. Bij veel amateurwedstrijden – zeker in de lagere klassen – worden wedstrijden geleid door scheids- en grensrechters van de eigen vereniging.

'Gooi de discussie op tafel hoe het met de partijdigheid staat. Je hoort zo vaak: een goede grensrechter pakt vijf punten per jaar. Bij de jeugd zie je het al. Ook de clubscheidsrechters en grensrechters moeten zich aan de regels houden.'¹⁵³

151 Guus van Holland, 'Voor een junior is het geen spelletje' in *NRC Handelsblad*, 10 december 2012.

152 <https://twitter.com/WillemvZeeland/status/276040339159142401>.

153 Guus van Holland, 'Voor een junior is het geen spelletje' in *NRC Handelsblad*, 10 december 2012.

Gelukkig werd daartegenover ook de stelling in genomen dat het nog steeds bijzonder is dat ieder weekend tienduizenden personen hun vrije tijd ter beschikking stellen om belangeloos een wedstrijd te fluiten of te ‘vlaggen’. Zoals een grensrechter het verwoordde:

‘Ik neem mijn pet echt af voor de scheids- en grensrechters in de derde klasse en lager (...). Die mensen moeten het echt allemaal alleen doen. Je moet de scheldwoorden zo snel mogelijk vergeten, want anders is je wedstrijd weg. Ik heb boter op mijn rug gekregen, alles glijdt eraf.’¹⁵⁴

Niet alleen hebben deze officials te maken met 22 spelers op het veld, ook voelen ze vaak de gehele wedstrijd de priemende ogen van al die ouders en andere supporters die het altijd beter weten en vaak hun commentaren juist zo hard melden dat de grensrechter het hoort.

De ouders

Cabaretier Thomas Acda (77.000 volgers) twitterde naar aanleiding van de gebeurtenis ‘Moeders – Voed uw kinderen op G@dverd@mme’. Terecht reageerde Margriet Oostveen uiterst kritisch op dit volstrekt onzinnige bericht.¹⁵⁵ Alsof bijvoorbeeld de vaders geen rol spelen? Vaak werd wel de koppeling met de opvoeding gelegd.

‘Toen ik voetbalde hadden wij respect voor trainers en scheidsrechters. Dat was vanzelfsprekend. Ik keek op tegen alle volwassenen. Nu ervaren ze dat scheidsrechters en trainers dat respect van jongeren moeten verdienen.’¹⁵⁶

De betrokkenheid van ouders kan ook beter. Dat geldt voor de Marokkaanse ouders maar evenzogoed voor vele andere ouders. Veel ouders vinden het maar wat gemakkelijk als zaterdagochtend hun kind(eren) naar de sportvereniging gaan en zij zelf vervolgens uren hun gang kunnen gaan. Met een paar euro wordt uren rust gekocht. Hopelijk houden

154 ‘Voetbalgeweld: Trainer, grensrechter en twee bestuurders over geweld op het veld’, *NRC Handelsblad*, 8 december 2012.

155 Zie Margriet Oostveen, ‘Niet schoppen’ in *NRC Handelsblad*, 5 december 2012.

156 Uit interview met Boukarfi, bestuurder van SV Nieuw West, in *NRC Handelsblad*, 8 december 2012.

ze op de vereniging ook nog een oogje in het zeil. Als de ouders er wel zijn, is het vaak ook niet goed. Ouders zijn te fanatiek en stellen te hoge eisen aan hun kinderen. Niet voor niets was dit ook een van de onderwerpen van de recente SIRE-campagne ‘Geef kinderen hun spel terug’.

De KNVB

Uiteraard zijn er vele actoren bij deze casus betrokken; gemeenten, de voetbalverenigingen, het OM, de politie en anderen. Een sleutelrol was er natuurlijk voor de KNVB, de organiserende voetbalbond. De KNVB heeft de laatste jaren wel degelijk aandacht geschonken aan het thema van geweld op en rond het voetbalveld. De ene na de andere campagne volgde elkaar in snel tempo op, met steeds nieuwe namen en leuzen. Het begon met commissies Normen en Waarden die later bij alle clubs werden omgedoopt in commissies Sportiviteit en Respect, waarna het Project Veilig Sportklimaat startte met het certificaat Sportiviteit en Respect dat verenigingen kunnen verdienen.¹⁵⁷

Hoewel de KNVB het thema kennelijk serieus aanpakt, was er de nodige kritiek op de wat late reactie van de voetbalbond. Terwijl op zondag de wedstrijd en het geweld plaatsvond en de grensrechter een dag later overleed, duurde het tot maandagavond alvorens de eerste reactie van de KNVB kwam. Dit terwijl de grensrechter natuurlijk werkte als een KNVB-official. De KNVB had al zoveel activiteiten ontplooid en er waren juist indicaties dat het op en rond de velden beter ging. De voorzitter van het KNVB-amateurvoetbal zat met zijn handen in het haar, terwijl in de media en de politiek sommigen juist riepen om hardere maatregelen. Maar wat kan de bond? Primair liggen de verantwoordelijkheden bij de spelers, de clubs, de ouders. Bas Heijne gaf er in *NRC Handelsblad* een mooi commentaar op:

‘Die openbare vertwijfeling van de voetbalbestuurder – alles geprobeerd, nauwelijks verbetering – vond ik gek genoeg, hoopvol. Het laat het begin van een kentering zien. Lang ging het om falen van autoriteit. Bestuurders en overheid waren te laks, niet streng genoeg, te weinig efficiënt ook. Iedereen wist wat er gebeuren moest. Handhaven, aanpakken, afrekenen! Nu wordt steeds vaker de bal teruggespeeld: meer regels helpen niet wanneer moreel besef bij

157 Margriet Oostveen, ‘Niet schoppen’ in *NRC Handelsblad*, 5 december 2012.

burgers ontbreekt (...). Winst is alvast het besef dat nog meer regels, nog meer strenge straffen, nog hardere sancties geen begin van een antwoord zijn.¹⁵⁸

Zelfstandig of onder druk (verschillende afdelingen hadden al een week zonder voetbal aangekondigd) besloot de KNVB het weekend na het drama de clubs op te roepen tot een weekend van bezinning. De profs speelden wel – wat al het nodige gedoe opleverde – en dat weekend probeerden spelers, trainers en anderen het goede voorbeeld te geven. Het lukte aardig, maar niet verrassend verviel eenieder enkele weken later al weer in oude gewoontes en was het ‘incident’ al weer uit vrijwel ieders aandacht verdwenen.

De spelregels

Voetbal is meer dan menig andere sport een sport met een lange historie en sprekende folklore. Het is zonder meer kijksport nummer 1. In stadions, langs het veld of op de buis; er wordt massaal voetbal gekeken. Waarschijnlijk vanwege die rijke historie is het ook een opvallend conservatieve sport. Veranderingen geschieden mondjesmaat en er gaat vaak decennia lang discussie aan vooraf. Over de camera’s op de doellijn (bal achter de lijn?) wordt al jaren gediscussieerd.

Sporten als rugby en hockey evolueren sterk. Ieder jaar worden er wel regels gewijzigd om het spelletje aantrekkelijker te maken en het aantal dode momenten zoveel als mogelijk te beperken. Zo mag bij beide sporten het equivalent van een vrije schop onmiddellijk nadat deze gegeven is, genomen worden. Dat houdt de snelheid hoog, is aantrekkelijker voor het publiek en leidt ertoe dat er geen tijd genomen kan worden om een stevige discussie met de scheidsrechter te entameren. Het kan wel, maar onderwijl speelt de tegenstander gewoon door, met alle gevolgen van dien. Bij rugby is discussie met de refree sowieso ‘strafbaar’. In verschillende televisieprogramma’s kwamen in de dagen erna mensen uitleggen dat voetbal in vergelijking met vele andere sporten achterloopt. Aanpassing van regelgeving had dit incident echter niet kunnen voorkomen, maar de onnodige discussies met grens- en scheidsrechters mogelijk wel.

De clubs

Ook de clubs zelf gaan lang niet altijd vrijuit, zo beweerde bijvoorbeeld René Appel, schrijver en ook zelf clubscheidsrechter.¹⁵⁹ Agressieve spelers worden veel te weinig vaak door hun eigen vereniging tot de orde geroepen. In vrijwel elk elftal zitten wel één of twee heethoofden. Als deze tot de betere in het team behoren, laten clubs ook gemakkelijk een steekje vallen en wordt opvallend veel getolereerd. Dat gevoegd bij de elftalleiding die ook bepaald niet altijd de juiste maatvoering weet, maakt het rijtje van betrokken actoren zo ongeveer wel compleet.

18.4 Afronding

Een gebeurtenis als deze met zoveel aandacht, aspecten en belangen brengt gemakkelijk allerlei randverschijnselen die autoriteiten en anderen voor potentieel nieuwe problemen plaatsen. Naar aanleiding van enkele tweets van vrienden/medeleerlingen van een van de verdachten, kwam er een run op hun school en kregen enkele (Marokkaanse) jongeren de gelegenheid voor de camera (van onder andere PowNed) nog eens net de ‘verkeerde’ dingen te zeggen. De directie van het Huygens College was genoodzaakt in te grijpen (‘Veel jongeren beseffen niet wat de impact is van stoer gedrag op camerabeelden’), maar de toon was gezet.

Na het overlijden van de grensrechter passeerden vele verklaringen voor het incident en (f)actoren de revue. Elk afzonderlijk issue gaf wel enige herkenning, hetgeen iets zegt over de complexiteit van de gebeurtenis. Ja, het waren Marokkaanse jongeren en de straatcultuur (veelal sterk aanwezig bij deze groep) speelde absoluut een rol. Tegelijkertijd zijn sommige voetbalregels *outdated*. Iedereen weet van de misstanden op en rond het veld; de toestanden die zich juist bij voetbal manifesteren (en zeker niet alleen bij voetballers van Marokkaanse komaf). Wekelijks worden wij op televisie geconfronteerd met zich misdragende spelers en trainers. Ouders, clubs, de KNVB; ze spelen allen een rol. In het hedendaagse voetbal is de spelvreugd, met al die analisten

¹⁵⁹ René Appel, ‘Clubs zelf gaan ook niet vrijuit bij voetbalgeweld’ in *de Volkskrant*, 5 december 2012.

en wauwelaars over al die tactische concepten, wel verdwenen. En dat gebeurt allemaal onder de stringente tucht van de commercie.

Deze mix aan factoren maakt het niet gemakkelijk voor bestuurlijke autoriteiten die met een casus als deze worden geconfronteerd. Voor je het weet, wordt één reden zo dominant – in dit geval bijvoorbeeld het Marokkanenprobleem – dat je voorzichtig moet gaan manoeuvreren. Voordat je het weet, zit je in een kamp of wordt je een uitspraak ontlokt. Rutte pareerde het, maar minister Schippers verkondigde veel te gemakkelijk dat ‘eenieder had staan kijken langs de kant, en niemand ingreep’; een uitspraak waar ze later weliswaar van terugkwam.

Daarmee onderscheidt deze gebeurtenis zich wel degelijk van de meeste andere (mini-)crises van 2012. Niet vaak zullen in zo’n korte tijd zoveel hun licht op een casus doen schijnen. In een week tijd werden er tientallen pagina’s ‘duiding’ gepresenteerd. Op de televisie had iedereen zijn mening; een typisch voorbeeld dat bij het voetbal hoort. Iedere Nederlander heeft er verstand van, wij hebben miljoenen bondscoaches als een EK of WK begint, maar zeker ook wanneer het een keer (echt) slecht afloopt.